

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a unor prevederi din articolul 343⁸ din Codul de procedură civilă
(aprecierea rezultatului testului de integritate profesională)

(sesizarea nr. 41g/2021)

CHIȘINĂU

7 decembrie 2021

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR
PREVEDERI DIN ARTICOLUL 343⁸ DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 25 februarie 2021,
Examinând sesizarea menționată în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a următoarelor prevederi din Codul de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 255 din 30 mai 2003:

– textul „confirmă sau modifică propunerea instituției care evaluează integritatea instituțională cu privire la aprecierea comportamentului agentului public testat și constată, prin încheiere, rezultatele testării integrității profesionale” din articolul 343⁸ alin. (2);

– textul „de către instituția care evaluează integritatea instituțională” din articolul 343⁸ alin. (4);

– articolul 343⁸, în partea în care nu prevede participarea agentului public testat la aprecierea rezultatului testării integrității profesionale de către instanța de judecată,

ridicată de dl Sergiu Buruiană, reclamant în dosarul nr. 3a-1410/20, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecători al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău (format din domnii Anatolie Minciuna și Ion Muruianu și doamna Ecaterina Palanciuc), în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 16 septembrie 2021, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Centrului Național Anticorupție, Centrului de Analiză și Prevenire a Corupției, Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,

Institutului de Reforme Penale, Centrului de Resurse Juridice din Moldova, Transparency International – Moldova.

5. În ședința publică a Curții au fost prezenți dl avocat Victor Panțîru, reprezentantul autorului sesizării, dl Radu Radu, reprezentantul Parlamentului, dl Iulian Rusu, reprezentantul Guvernului, și dna Tatiana Pavalachi, reprezentanta Centrului Național Anticorupție.

ÎN FAPT

A. CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

6. Pe 25 februarie 2019, Centrul Național Anticorupție a adoptat o decizie de inițiere a testării integrității profesionale a dlui Sergiu Buruiană, care a fost autorizată de Judecătoria Chișinău, sediul Centru, printr-o încheiere din 5 martie 2019.

7. Pe 3 septembrie 2019, Centrul Național Anticorupție a adoptat o decizie de prelungire a efectuării testării integrității profesionale. Prin Încheierea din 5 septembrie 2019, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a autorizat decizia menționată.

8. Prin Încheierea din 28 ianuarie 2020, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a apreciat rezultatele testării integrității profesionale.

9. Pe 8 mai 2020, Comisia de disciplină a Inspectoratului pentru Protecția Mediului (în continuare, Inspectoratul) a examinat raportul privind efectuarea anchetei de serviciu în cazul înregistrării rezultatului negativ al testului de integritate profesională și al neadmiterii manifestărilor de corupție.

10. Prin Ordinul nr. 275-d din 19 mai 2020, Inspectoratul i-a aplicat dlui Sergiu Buruiană sancțiunea disciplinară a destituirii din funcția publică, cu încetarea raporturilor de serviciu de pe data de 20 mai 2020.

11. Pe 18 iunie 2020, dl Sergiu Buruiană a depus la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, o cerere de chemare în judecată, prin care a solicitat anularea Ordinului menționat *supra* și restabilirea în funcția publică deținută anterior.

12. Prin Hotărârea din 29 octombrie 2020, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, a respins cererea de chemare în judecată formulată de dl Sergiu Buruiană.

13. Pe 1 decembrie 2020, dl Sergiu Buruiană a formulat un apel împotriva hotărârii primei instanțe.

14. Pe 10 februarie 2021, în cadrul judecării cauzei la Curtea de Apel Chișinău, dl Sergiu Buruiană a ridicat excepția de neconstituționalitate a prevederilor menționate la § 1 *supra*.

15. Prin Încheierea din 17 februarie 2021, Curtea de Apel Chișinău a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

16. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...].”

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

„(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

[...].”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 119

Folosirea căilor de atac

„Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.”

17. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, sunt următoarele:

Articolul 343⁶

Competența de autorizare a testării integrității profesionale și
de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională

„Cererile de autorizare a testării integrității profesionale și de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională se examinează de către judecătorii de drept comun în a căror rază teritorială își au sediul autoritățile indicate la art.12 din Legea nr.325/2013 privind evaluarea integrității instituționale.”

Articolul 343⁸

Aprecierea rezultatului testului de integritate profesională

„(1) Judecătorul care a autorizat decizia de inițiere a testării integrității profesionale verifică materialele obținute în cadrul testelor de integritate profesională, iar dacă acesta se află în imposibilitate, verificarea este efectuată de către un alt judecător din cadrul aceleiași instanțe.

(2) Judecătorul examinează respectarea de către testor a deciziei motivate de inițiere a testării, **confirmă sau modifică propunerea instituției care evaluează integritatea instituțională cu privire la aprecierea comportamentului agentului public testat și constată, prin încheiere, rezultatele testării integrității profesionale** în conformitate cu prevederile Legii nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale.

(3) Dacă în cadrul testului de integritate profesională agentul public testat a primit bunuri, judecătorul dispune, prin intermediul aceleiași sau al unei încheieri ulterioare, restituirea/recuperarea bunurilor sau a contravalorii acestora de către agentul public testat la demersul instituției care evaluează integritatea instituțională.

(4) Încheierea prin care instanța apreciază rezultatele testării integrității profesionale sau dispune restituirea/recuperarea bunurilor primite de către agentul public testat sau a contravalorii acestora poate fi atacată cu recurs **de către instituția care evaluează integritatea instituțională**.

(5) La demersul instituției care evaluează integritatea instituțională, judecătorul soluționează, prin încheiere, orice altă situație apărută în cadrul testării integrității profesionale în vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, nedivulgării identității testărilor și conspirării activității de testare a integrității profesionale. Încheierea respectivă poate fi atacată cu recurs de către instituția care evaluează integritatea instituțională.”

18. Prevederile relevante ale Legii nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale sunt următoarele:

Articolul 14

Autorizarea testării integrității profesionale

„(1) Decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale în cadrul evaluării integrității instituționale se ia de către instituția care evaluează integritatea instituțională și se autorizează de către instanța de judecată care este competentă în conformitate cu prevederile art. 343⁶ din Codul de procedură civilă. Decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale și autorizarea sunt confidențiale până la transmiterea raportului

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR
PREVEDERI DIN ARTICOLUL 343⁸ DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

privind rezultatele evaluării integrității instituționale entității publice sau organului de autoadministrare în conformitate cu art. 18 alin. (5) din prezenta lege.

(2) În decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale se indică:

- a) motivele inițierii testării integrității profesionale în cadrul entității publice supuse evaluării integrității instituționale;
- b) riscurile de corupție identificate în cadrul entității publice;
- c) obiectivele testării integrității profesionale a agenților publici din cadrul entității publice;
- d) categoriile de agenți publici din cadrul entității publice selectați pentru a fi supuși testării integrității profesionale;
- e) eșantionul agenților publici care urmează a fi testați, în funcție de capacitatea Centrului Național Anticorupție și a Serviciului de Informații și Securitate de a efectua testarea integrității profesionale a unui număr reprezentativ de agenți publici;
- f) posibilitatea utilizării mijloacelor de înregistrare audio/video, mijloacelor de comunicare, altor mijloace tehnice de obținere în mod ascuns a informației, precum și posibilitatea promisiunii sau transmiterii bunurilor, oferirii serviciilor, acordării privilegiilor și avantajelor în vederea fixării comportamentului manifestat de agenții publici și a nedeconspirării activității testatorilor;
- g) alte informații relevante pentru realizarea testării integrității profesionale.”

Articolul 16
Mijloacele și metodele de testare și fixare
a testelor de integritate profesională

„(1) Testorii își desfășoară activitatea în mod confidențial. În acest scop, testorii pot recurge la mijloacele și metodele prevăzute la art. 9 alin.(1) lit. c).

[...]

(5) Fixarea comportamentului agentului public supus testului de integritate profesională se face cu utilizarea mijloacelor de înregistrare audio/video, mijloacelor de comunicare, altor mijloace tehnice de obținere în mod ascuns a informației din dotarea instituțiilor care evaluează integritatea instituțională sau din alte surse, precum și cu posibilitatea transmiterii bunurilor, oferirii serviciilor, acordării privilegiilor și avantajelor, doar în condițiile reflectării acestor mijloace și posibilități în decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale, autorizată conform art. 14”.

Articolul 17
Aprecierea rezultatului testului de integritate profesională

„(1) Rezultatul testului de integritate profesională este apreciat drept:

- a) pozitiv – dacă agentul public testat a dat dovadă de integritate profesională, respectând obligațiile prevăzute la art. 7 alin. (2) lit. a)–c);
- b) negativ – dacă agentul public testat nu a respectat obligațiile prevăzute la art. 7 alin. (2) lit. a)–c);
- c) neconcludent – dacă comportamentul agentului public testat nu permite aprecierea rezultatului testului nici ca pozitiv, nici ca negativ, precum și în situațiile în care testul de integritate profesională a fost realizat cu încălcarea prevederilor prezentei legi.

(2) Materialele testelor de integritate profesională se verifică de către judecătorul din cadrul instanței de judecată care a autorizat decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale. În procesul verificării, judecătorul examinează respectarea de către testor a deciziei motivate, confirmă sau modifică propunerea instituției care

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLUL 343⁸ DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

evaluează integritatea instituțională cu privire la aprecierea comportamentului agentului public testat și constată rezultatele testării integrității profesionale în conformitate cu prevederile alin. (1).

(3) Judecătorul dispune, prin încheiere, aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale a agenților publici ca rezultate pozitive, negative sau neconcludente. Apreciind rezultatele testării, judecătorul se expune pe marginea comportamentului agentului public testat prin verificarea înregistrării audio/video primare, precum și confirmă redarea comportamentului agentului public testat pe înregistrarea audio/video prelucrată în condițiile art. 19 alin. (8). În situația prevăzută la art. 21 alin. (4), judecătorul dispune, prin aceeași sau prin altă încheiere, restituirea/recuperarea bunurilor de către agentul public testat.

(4) La demersul instituției care evaluează integritatea instituțională, judecătorul soluționează, prin încheiere, orice altă situație apărută în cadrul testării integrității profesionale în vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a nedivulgării identității testatorilor și a conspirării activității de testare a integrității profesionale.”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

19. Prin Decizia sa din 16 septembrie 2021, Curtea a confirmat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei sesizări stabilite în jurisprudența sa constantă.

20. Curtea a observat că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de reclamant într-un proces pendinte la instanța de drept comun, este formulată de subiectele cărora li s-a acordat acest drept în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

21. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură civilă, ține de competența Curții Constituționale.

22. Curtea a reținut că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile menționate la § 1 *supra*. Aceste prevederi contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

23. Curtea a reținut că deși autorul a solicitat verificarea constituționalității unor texte din articolul 343⁸ din Codul de procedură civilă, argumentele acestuia se referă la întreaga procedură reglementată de articolul 343⁸ din Codul de procedură civilă, care are, în mare parte, un conținut asemănător cu articolul 17 alineatele (2)-(4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale. Astfel, potrivit articolului 6 alineatele (2) și (3) din Codul jurisdicției constituționale, fiind suverană în materie de control al constituționalității și pentru a face posibilă implementarea propriei sale hotărâri, Curtea se va pronunța asupra constituționalității articolului 343⁸ din Codul de procedură civilă în întregime, precum și asupra articolului 17 alin.

(2)-(4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 6 din 10 martie 2020, § 35; HCC nr. 16 din 9 iunie 2020, § 36).

24. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză, care are ca obiect examinarea unui apel împotriva hotărârii primei instanțe, prin care s-a menținut decizia de destituire din funcție a agentului public testat, care a fost adoptată în baza rezultatului negativ al testării integrității profesionale (a se vedea §§ 10-13 *supra*). Astfel, Curtea admite că instanța de apel va verifica modul în care au fost aplicate prevederile criticate în cauza pe care o examinează.

25. Curtea a reținut că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental (a se vedea HCC nr. 3 din 14 ianuarie 2021, § 20; HCC nr. 12 din 6 aprilie 2021, § 38; HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 31).

26. Autorul excepției a susținut că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 20 [*accesul liber la justiție*], 43 [*dreptul la muncă și la protecția muncii*] și 54 [*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*] din Constituție.

27. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că articolele 1 alin. (3) și 54 din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul excepției de neconstituționalitate trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (a se vedea HCC nr. 3 din 14 ianuarie 2021, § 22; HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 34).

28. Cu referire la incidența articolului 43 din Constituție, Curtea a observat că autorul sesizării nu a argumentat pretinsa neconformitate a dispozițiilor criticate cu prevederile acestui articol. Așadar, Curtea a reținut că simpla trimitere la această prevedere constituțională nu poate fi considerată o critică de neconstituționalitate. Dacă ar proceda la examinarea fondului sesizării formulate de o asemenea manieră, Curtea Constituțională s-ar substitui autorului în invocarea argumentelor de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control din oficiu (a se vedea HCC nr. 12 din 6 aprilie 2021, § 31; HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 35).

29. Cu privire la incidența articolului 20 din Constituție, Curtea a subliniat că acesta reglementează dreptul de acces liber la justiție și presupune că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Dreptul de acces la un tribunal trebuie să fie unul practic și efectiv, nu teoretic și iluzoriu. Efectivitatea dreptului în discuție reclamă ca persoanele să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act care constituie o ingerință în exercitarea drepturilor lor (HCC nr. 31 din 17 decembrie 2020, § 36; DCC nr. 106 din 1 iulie 2021, § 27).

30. Articolul 20 din Constituție își găsește corespondența în dispozițiile articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la un proces echitabil.

31. Curtea a reamintit că condiția procesului echitabil trebuie înțeleasă ca o garanție pentru respectarea principiilor fundamentale ale unui proces judiciar, *i.e.* a principiului contradictorialității și a principiului dreptului la apărare, ambele instituind egalitatea deplină a părților în proces (a se vedea HCC nr. 22 din 6 august 2020, § 29).

32. Sub acest aspect, Curtea Europeană a reținut că principiul „egalității armelor” reprezintă un element al conceptului mai larg de proces echitabil și este strâns legat de principiul contradictorialității. Egalitatea armelor implică obligația ca fiecareia dintre părți să i se ofere o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj față de partea adversă (*Regner v. Cehia* [MC], 19 septembrie 2017, § 146).

33. În Hotărârea nr. 12 din 6 aprilie 2021, la § 59, Curtea a notat că dreptul de acces liber la justiție nu este un drept absolut, ci unul care poate suferi limitări atât timp cât nu îi este afectată esența. Aceste limitări trebuie să urmărească un scop legitim și să existe o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (a se vedea *Szwagrún-Baurycza v. Polonia*, 24 octombrie 2006, § 49). Dacă restricția este compatibilă cu aceste exigențe, nu va avea loc nicio încălcare a dreptului în discuție (*Z și alții v. Regatul Unit*, 10 mai 2001, § 92-93; *Momčilović v. Croația*, 26 martie 2015, §§ 55-57).

34. Analizând prevederile articolului 343⁸ din Codul de procedură civilă, Curtea a observat că, realizând controlul judiciar, instanța de judecată examinează materialele obținute în cadrul testelor de integritate profesională a agentului public testat. În procesul verificării respectării condițiilor de autorizare, judecătorul (i) confirmă sau modifică propunerea instituției care evaluează integritatea instituțională cu privire la aprecierea comportamentului agentului public testat și (ii) constată rezultatele testării integrității profesionale în conformitate cu prevederile Legii privind evaluarea integrității instituționale. Astfel, din prevederile menționate rezultă că agentul public testat nu participă la examinarea cererii de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională (care include verificarea materialelor testării), deși instanța de judecată se pronunță asupra propunerii testatorului cu privire la aprecierea comportamentului agentului public testat. Așadar, Curtea a reținut că particularitățile procedurii judiciare în discuție restrâng exercițiul drepturilor și intereselor agentului public testat din perspectiva accesului la justiție și, prin urmare, articolul 20 din Constituție este incident.

35. De asemenea, pentru că este suverană cu privire la competența sa, Curtea nu poate fi constrânsă, la examinarea constituționalității unui act normativ, să analizeze dispozițiile criticate doar prin prisma normelor constituționale invocate de către autorul sesizării, ci este liberă să le analizeze și în raport cu prevederile constituționale relevante pentru soluționarea sesizării, importante fiind inclusiv argumentele aduse în acest sens (a se

vedea HCC nr. 18 din 30 iunie 2020, § 39; HCC nr. 27 din 13 noiembrie 2020, § 18; HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 24).

36. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că dreptul la apărare, garantat de articolul 26 din Constituție, reprezintă totalitatea prerogativelor și posibilităților pe care persoanele le au, potrivit legii, în vederea apărării intereselor lor. Atunci când persoana nu are posibilitatea de a prezenta toate probele legitime și de a-și demonstra nevinovăția, ea nu poate utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa (a se vedea HCC nr. 22 din 6 august 2020, § 29). Curtea a observat că încheierea pronunțată de prima instanță în baza articolelor 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alin. (2)-(4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale beneficiază de autoritatea de lucru judecat și constituie o bază pentru sancționarea agentului public testat. Practic, constatările acestei instanțe nu mai pot fi puse în discuție în fața altei instanțe de către persoana testată. Sub acest aspect, Curtea a observat că agentul public testat nu participă la aprecierea rezultatului testării și nu are dreptul de a contesta încheierea judecătorească. Curtea a considerat incident și articolul 26 [*dreptul la apărare*] din Constituție.

37. Așadar, Curtea are de analizat măsurile contestate prin prisma articolelor 20 și 26 coroborate cu articolul 54 din Constituție.

B. FONDUL CAUZEI

A. Argumentele autorului sesizării

38. Autorul excepției menționează că, potrivit prevederilor Legii privind evaluarea integrității instituționale, decizia privind inițierea testării integrității profesionale adoptată de instituția care evaluează integritatea și încheierea instanței de judecată privind autorizarea testării sunt confidențiale până la transmiterea raportului privind rezultatele testului de integritate profesională instituției publice sau organului de autoadministrare. Materialele testării integrității profesionale sunt examinate și apreciate de instanța de judecată în lipsa agentului public testat.

39. Agentul public testat nu are posibilitatea de a participa la ședințele de judecată privind aprecierea rezultatelor testării. De asemenea, agentul public testat nu poate contesta încheierea instanței de judecată prin care s-au apreciat rezultatele testării. Mai mult, încheierea adoptată unipersonal de către instanța de judecată poate sta la baza deciziei de destituire din funcție a agentului public testat. Instituția publică nu are posibilitatea să adopte o decizie contrară concluziilor menționate în încheierea instanței.

B. Argumentele autorităților și ale organizațiilor care și-au prezentat opiniile

40. În opinia sa scrisă, Parlamentul menționează că testarea integrității profesionale este o etapă facultativă a testării instituționale și este autorizată doar de instanța de judecată. Astfel, judecătorul care a autorizat efectuarea testării funcționarului examinează respectarea de către testator a deciziei de motivare a testării și materialele obținute în cadrul testării și constată rezultatele testării. Testarea integrității profesionale urmărește combaterea corupției. Mai mult, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a menționat că lupta împotriva corupției este parte integrantă a garantării respectării statului de drept.

41. Parlamentul consideră că prevederile contestate nu afectează accesul liber la justiție prevăzut de articolul 20 din Constituție. Unele drepturi individuale pot fi limitate pentru asigurarea drepturilor colective și a intereselor publice, cum ar fi siguranța națională, ordinea publică sau prevenția penală. De asemenea, controlul judiciar al procedurii testării a fost prevăzut pentru evitarea abuzurilor din partea instituției care efectuează testarea integrității profesionale. Acest control judiciar se efectuează în cadrul unei proceduri speciale cu participarea instituției care a efectuat testarea funcționarului. Așadar, confidențialitatea procedurii de apreciere a rezultatelor testării integrității profesionale urmărește protecția testatorilor, nedivulgarea identității acestora și activității de testare, potrivit articolelor 9 și 16 din Legea privind evaluarea integrității instituționale. Astfel, neparticiparea agentului public testat la ședințele de judecată urmărește realizarea scopurilor menționate *supra* și, astfel, este justificată. De asemenea, potrivit articolului 22 din aceeași Lege, agentul poate contesta testul de integritate și sancțiunea disciplinară aplicată în instanța de contencios administrativ fără respectarea procedurii prealabile.

42. Președintele Republicii menționează că procedura de testare a integrității a fost implementată pentru prevenirea și combaterea corupției în activitatea autorităților publice. Totuși, agentul public testat nu participă la ședințele de judecată în care se examinează rezultatele testării integrității profesionale. De asemenea, agentul testat nu poate contesta încheierea privind rezultatele testării. Acest fapt încalcă accesul liber la justiție și prezumția nevinovăției. Chiar dacă Legea privind evaluarea integrității instituționale prevede posibilitatea contestării testului de integritate și a sancțiunii disciplinare aplicate, acest lucru poate fi realizat la o etapă ulterioară, după confirmarea și constatarea rezultatelor testării de către judecător. Imposibilitatea agentului public de a participa la ședințele de judecată pentru a-și apăra poziția, pentru a argumenta/interpreta circumstanțele factice și pentru a prezenta probe afectează principiul absolut al prezumției nevinovăției.

43. În opinia sa scrisă, Guvernul menționează că, având în vedere plasarea normelor contestate în subdiviziunea cu litera C [Procedură specială] a titlului II din Codul de procedură civilă, legislatorul nu a calificat procedura privind aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale ca o procedură contencioasă, care să implice un litigiu de drept și examinarea în contradictoriu a poziției părților din proces. Încheierea privind aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale emisă de instanța de judecată nu poate sta la baza deciziei de destituire din funcție a agentului public, de asemenea, nici angajatorul nu este obligat să emită un ordin de eliberare a persoanei testate. Această încheiere nu reprezintă în sine un temei legal pentru declanșarea procedurii disciplinare în privința agentului public testat. Actul în temeiul căruia poate fi pornită procedura disciplinară și din momentul declanșării căreia curge termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere disciplinară este raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale. Așadar, actele judecătorești emise în cadrul procedurii de autorizare și de apreciere a rezultatului testării integrității profesionale nu sunt parte componentă a procedurii disciplinare subsecvente, care este o procedură independentă și care survine ulterior finalizării procedurii de evaluare a integrității profesionale. Aceste acte judecătorești nu substituie etape ale procedurii disciplinare.

44. Guvernul susține că la etapa aprecierii rezultatului testului de integritate, judecătorul examinează materialele testelor de integritate profesională și înregistrările audio/video primare, care conțin informații atribuite la secretul de stat. De asemenea, judecătorul se pronunță asupra situațiilor apărute în cadrul testării în vederea asigurării nedivulgării identității testatorilor și conspirării activității de testare. Persoanele care nu au acces la secretul de stat nu pot participa la etapa aprecierii rezultatelor testării integrității profesionale.

45. Guvernul conchide că procedura de apreciere a rezultatului testării integrității profesionale este o procedură specială și nu afectează drepturile persoanelor particulare și, respectiv, nu implică obligativitatea ca aceste persoane să participe la proces în calitate de părți.

46. Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției susține că testul de integritate profesională a fost introdus pentru combaterea fenomenului corupției în rândul funcționarilor publici. Standardele internaționale menționează că această testare este un instrument eficient pentru combaterea corupției. Ca urmare a Hotărârii Curții Constituționale nr. 7 din 16 aprilie 2015 privind controlul Legii privind testarea integrității profesionale, legislatorul a reglementat controlul judiciar al procedurii de testare a integrității profesionale. A fost prevăzut controlul *ex-ante* prin autorizarea efectuării testării și controlul *ex-post* prin constatarea rezultatelor testării. De asemenea, legislatorul a prevăzut posibilitatea contestării testului de integritate și a sancțiunii disciplinare aplicate agentului testat.

47. Aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale într-o procedură specială, fără participarea agentului public testat, este justificată de caracterul confidențial al testării. Înlocuirea procedurii speciale de apreciere a rezultatelor testării cu o procedură contencioasă la care să participe agentul public testat ar putea duce la tergiversarea examinării cauzei. Această tergiversare ar determina expirarea termenului pentru atragere la răspundere disciplinară a agentului testat. Potrivit articolului 22 din Lege, agentul public testat poate contesta testul de integritate și sancțiunea disciplinară aplicată în instanța de contencios administrativ. Prin urmare, accesul liber la justiție al agentului public testat nu este îngădit. Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției consideră că Curtea Constituțională poate emite o adresă Parlamentului pentru reglementarea contestării încheierii privind aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale de către agentul public testat concomitent cu contestarea sancțiunii aplicate.

48. Centrul Național Anticorupție menționează că la etapa autorizării efectuării testării și la etapa aprecierii rezultatelor testării, judecătorul examinează materialele testelor, înregistrările audio/video primare care conțin informații atribuite la secretul de stat. Astfel, judecătorii specializați în această materie dispun, în mod obligatoriu, de dreptul de acces la secretul de stat. Prin urmare, persoanele care nu au acces la secretul de stat nu pot participa la ședințele în care se apreciază rezultatele testării integrității. Agentul public testat poate contesta testul de integritate și sancțiunea aplicată în procedură contencioasă. Așadar, prevederile contestate nu afectează dreptul de acces liber la justiție.

49. În opinia sa scrisă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice menționează că constatarea și aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale este o procedură specială. Prin urmare, instanța de judecată nu-l înștiințează pe agentul testat pentru a participa la ședințele de judecată. Accesul agentului la materialele testării ar deconspira măsurile speciale aplicate de testor și ar compromite procesul de testare. Acest fapt ar compromite efortul statului de a combate fenomenul corupției. Funcționarii publici întâmpină restricții în raport cu angajații din alte domenii. Integritatea profesională a funcționarului public este un element cheie al administrării publice eficiente și corecte. De asemenea, articolul 22 din Legea privind evaluarea integrității instituționale stabilește posibilitatea contestării testului de integritate și a deciziei de sancționare de către agentul public testat. Având în vedere cele menționate, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice consideră că prevederile contestate corespund normelor constituționale.

C. Aprecierea Curții

50. Cu titlu preliminar, Curtea va face o incursiune în procedura de evaluare a integrității instituționale. Așadar, evaluarea integrității

instituționale se desfășoară în patru etape: a) la prima etapă, instituția care evaluează integritatea instituțională a autorității publice identifică riscurile de corupție în cadrul entității publice; b) la a doua etapă, aceeași instituție efectuează testarea integrității profesionale a agenților publici; c) la a treia etapă, aceeași instituție întocmește un raport în care descrie riscurile de corupție și analiza factorilor care le generează; d) la a patra etapă, instituția în discuție emite recomandări de îmbunătățire a climatului de integritate instituțională. Etapa a doua, inițiată în baza unei decizii motivate, este o etapă facultativă în cadrul evaluării integrității instituționale. În cazul în care evaluarea integrității instituționale se efectuează fără etapa a doua, etapele a treia și a patra se desfășoară ca urmare a realizării etapei întâi. Agenții publici supuși testării integrității profesionale sunt selectați în mod aleatoriu, în funcție de riscurile de corupție identificate în cadrul entității publice la etapa întâi (articolul 13 alineatele (1) și (3) din Legea privind evaluarea integrității instituționale).

51. Astfel, dacă instituția care evaluează integritatea instituțională a autorității publice consideră necesar să testeze integritatea profesională a agenților publici, ea emite o decizie motivată de inițiere a testării integrității profesionale. Testarea agentului public trebuie să fie autorizată de către instanța de judecată (articolul 14 din Lege și articolul 343⁶ din Codul de procedură civilă). După obținerea autorizației, are loc procedura de testare a agentului public (articolele 15-16 din Lege). Rezultatul testării poate fi: (i) pozitiv, dacă agentul public testat a dat dovadă de integritate profesională; (ii) negativ, dacă agentul public nu a respectat obligațiile prevăzute la articolul 7 alin. (2) lit. a)-c) din Lege, sau (iii) neconcludent, dacă comportamentul agentului public testat nu permite aprecierea rezultatului testului nici ca pozitiv, nici ca negativ, precum și în situațiile în care testul de integritate profesională a fost realizat cu încălcarea prevederilor Legii. Ulterior, instituția care a efectuat testarea agentului public prezintă materialele obținute în cadrul testelor de integritate profesională către judecătorul care a autorizat testarea cu propunerea de a aprecia rezultatele testării. Judecătorul adoptă o încheiere prin care **confirmă sau modifică** propunerea instituției care evaluează integritatea instituțională cu privire la aprecierea comportamentului agentului public testat și constată rezultatul testării integrității profesionale. Această încheiere este comunicată autorității care evaluează integritatea instituțională, care o poate ataca cu recurs în instanța competentă. După parcurgerea etapelor trei și patru ale evaluării integrității instituționale, instituția evaluatoare întocmește raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale și îl expediază entității publice evaluate (articolul 18 din Lege). Entitatea publică evaluată examinează raportul și asigură accesul agentului public testat la materialele testării integrității sale profesionale sau, după caz, al reprezentantului său (articolul 19 alin. (9) din Lege). În cazul în care rezultatul testării integrității profesionale a agentului

public este negativ, entitatea emite o decizie de sancționare a acestei persoane (articolul 21 din Lege).

52. În această cauză, Curtea va analiza dacă procedura judiciară de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională, reglementată de articolele 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2)-(4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale, respectă exigențele calității legii, dacă urmărește unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute în Constituție, dacă realizează, odată implementate, unul din aceste scopuri și dacă este necesară și proporțională cu situația care a determinat-o.

a) Cu privire la respectarea standardului calității legii (dacă ingerința este „prevăzută de lege”)

53. Așa cum prevede articolul 54 alin. (2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor „prevăzute de lege”. Principiul legalității presupune îndeplinirea standardului calității prevederilor legale aplicabile (a se vedea HCC nr. 11 din 25 martie 2021, § 45; HCC nr. 24 din 10 august 2021, § 37).

54. Cu privire la condiția accesibilității, Curtea reține că prevederile supuse controlului constituționalității corespund acestui criteriu, deoarece ele se regăsesc în Codul de procedură civilă și în Legea privind evaluarea integrității instituționale, care sunt republicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 3 august 2018 și, respectiv, nr. 277-287 din 12 noiembrie 2016.

55. Curtea reamintește că o dispoziție legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate acționa în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții incidente ca făcând parte dintr-un sistem juridic coerent (a se vedea HCC nr. 24 din 10 august 2021, § 43).

56. Cu privire la condiția previzibilității normelor contestate, Curtea constată că legislatorul a definit în mod clar noțiunile de „test de integritate profesională”, „testarea integrității profesionale” și „testor” în articolul 4 din Legea privind evaluarea integrității instituționale. Instituțiile care evaluează integritatea instituțională sunt prevăzute de articolul 6 alin. (3) și au competențele stabilite la articolul 12 din Legea privind evaluarea integrității instituționale.

57. Curtea subliniază, cu precizările de rigoare făcute prin articolul 343⁸ alin. (1) din Codul de procedură civilă, că judecătorul care a autorizat decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale deține și competența de a examina materialele obținute în cadrul testelor de integritate profesională și de a aprecia rezultatul acestor teste. Judecătorul verifică dacă testorul a respectat decizia motivată de inițiere a testării și autorizarea emisă de judecător, confirmă sau modifică propunerea instituției care evaluează integritatea instituțională cu privire la aprecierea comportamentului agentului

public testat și constată, prin încheiere, rezultatele testării integrității profesionale. De asemenea, la demersul instituției care evaluează integritatea instituțională, judecătorul soluționează, prin încheiere, orice altă situație apărută în cadrul testării integrității profesionale (restituirea bunurilor primite, asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, nedivulgarea identității testatorilor și conspirării activității de testare a integrității profesionale (articolele 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alin. (2)-(4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale).

58. Curtea mai observă că legislatorul a stabilit expres că doar instituția care evaluează integritatea instituțională poate contesta încheierea instanței de judecată privind rezultatele testării integrității profesionale (articolul 343⁸ alin. (4) din Codul de procedură civilă). Agentul public testat, la această etapă, nu cunoaște despre măsurile de testare a integrității profesionale la care a fost supus.

59. Prin urmare, Curtea nu constată vreo incertitudine legată de calitatea legii. Așadar, Curtea reține că prevederile articolelor 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2)-(4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale îndeplinesc exigențele calității legii, fiind clare, accesibile și previzibile.

b) Cu privire la legitimitatea scopului urmărit

60. Curtea reiterează că una dintre condițiile obligatorii pe care trebuie să le respecte ingerințele în articolele 20 și 26 din Constituție este ca acestea să urmărească cel puțin un scop legitim prevăzut de articolul 54 alin. (2) din Constituție.

61. Curtea reține că scopul general pentru adoptarea și implementarea Legii privind evaluarea integrității profesionale este prevenirea și combaterea fenomenului corupției în sectorul public.

62. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că fenomenul corupției subminează democrația și statul de drept, conduce la încălcarea drepturilor omului, subminează economia și erodează calitatea vieții. Prin urmare, lupta împotriva corupției este parte integrantă a garantării respectării statului de drept. Curtea relevă că lupta împotriva corupției a fost declarată obiectiv național prin diverse angajamente internaționale și documente naționale (HCC nr. 7 din 16 aprilie 2015, §§ 33-34; HCC nr. 32 din 5 decembrie 2017, § 53).

63. De asemenea, în Opinia sa *amicus curiae* pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova referitoare la unele prevederi din Legea privind testarea integrității profesionale, Comisia de la Veneția a reținut că corupția constituie o amenințare la valorile statului de drept, democrație și drepturile omului, subminează principiile bunei-administrații, echității și justiției sociale, denaturează concurența, împiedică dezvoltarea economică și periclitează stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al

societății. Principiile independenței, imparțialității și integrității funcționarilor publici constituie parte integrantă a unei bune-guvernări (a se vedea CDL-AD(2014)039, §§ 10 și 12).

64. De asemenea, și Curtea Europeană recunoaște că autoritățile pentru combaterea criminalității organizate și a corupției pot să utilizeze agenți sub acoperire, informatori și practici sub acoperire (a se vedea *Ramanauskas v. Lituania* [MC], 5 februarie 2008, § 49). Interesul societății de a combate fenomenul corupției este incontestabil. De asemenea, în cazurile de corupție există interesul legitim al autorităților de poliție de a păstra anonimatul agenților sub acoperire din motive operaționale (a se vedea *Báték și alții v. Cehia*, 12 ianuarie 2017, § 47)

65. Curtea subliniază că scopurile generale ale evaluării integrității instituționale declarate de către legislator sunt, *inter alia*, asigurarea integrității profesionale a agenților publici, prevenirea și combaterea corupției în cadrul entităților publice, care trebuie să-și desfășoare activitatea în interes public, asigurând climatul de integritate instituțională, iar agenții publici trebuie să-și exercite atribuțiile de serviciu cu integritate profesională (articolele 2 lit. b) și 5 alin. (1) din Lege).

66. Curtea reamintește că încrederea cetățenilor în corectitudinea persoanelor cu funcții publice și în instituții în general constituie fundamentul democratic al funcționării acestora. Încrederea în unele instituții este decisiv influențată de către reprezentanții acestora. În conformitate cu principiul fundamental al statului de drept, persoanele care aspiră să accedă sau care exercită funcții publice trebuie să demonstreze că îndeplinesc standardele ridicate în materie de integritate. În același context, articolul 56 alin. (2) din Constituție prevede că cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice [...] răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin. Așadar, valorile Constituției Republicii Moldova consacrate în articolul 1 alin. (3) presupun, în mod implicit, și responsabilitatea celor care dețin funcții publice și care activează pentru realizarea interesului public. Încrederea în instituțiile statului îi motivează pe cetățeni să se implice mai mult în sfera vieții publice (a se vedea HCC nr. 7 din 16 aprilie 2015, § 42-44; HCC nr. 32 din 5 decembrie 2017, §§ 56-61; DCC nr. 124 din 15 decembrie 2017, §§ 84-85).

67. Curtea reține că planul de testare a integrității profesionale este un document cu caracter confidențial (articolul 15 alin. (1) din Lege). Testorii integrității profesionale își desfășoară activitatea în mod confidențial (articolul 16 alin. (1) din Lege). Instituția care evaluează integritatea instituțională trebuie să asigure confidențialitatea activității testorilor, a documentelor de codificare și a mijloacelor tehnice speciale utilizate în cadrul testului de integritate profesională, cu excepția cazurilor prevăzute de lege (articolul 9 alin. (2) lit. a) din Lege).

68. Curtea observă că la examinarea materialelor testării integrității profesionale judecătorul trebuie să verifice respectarea de către testor a deciziei de inițiere a testării și a încheierii de autorizare a testării, examinează

înregistrările audio/video care conțin informații privind identitatea testorilor și măsurile de testare aplicate și, respectiv, prin încheierea sa constată rezultatele testării integrității profesionale (articolele 17 alin. (2) din Lege și 343⁸ alin. (2) din Codul de procedură civilă).

69. Având în vedere cele menționate *supra*, Curtea reține că restrângerea exercițiului drepturilor agentului public de a participa la aprecierea rezultatului testării și de a contesta încheierea instanței de judecată la această etapă urmărește asigurarea confidențialității evaluării integrității instituționale, a identității testorului, asigurarea vieții/sănătății acestuia și a membrilor de familie de răzbunări din partea agentului testat, precum și asigurarea confidențialității măsurilor speciale de testare. De asemenea, confidențialitatea testorilor și a măsurilor de testare contribuie la neafectarea utilității operațiunilor viitoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Scholer v. Germania*, 18 decembrie 2014, § 56; *Bátěk și alții v. Cehia*, 12 ianuarie 2017, § 46; *Van Wesenbeeck v. Belgia*, 23 mai 2017, § 101).

70. Așadar, Curtea reține că confidențialitatea identității testorilor și a măsurilor de testare poate fi subsumată următoarelor scopuri legitime generale prevăzute de articolul 54 alin. (2) din Constituție: împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale și protejarea drepturilor altor persoane (*i.e.* ale testorilor).

71. De asemenea, Curtea constată că procedura prevăzută de prevederile contestate are drept scop asigurarea bunei desfășurări a evaluării integrității instituționale în vederea asigurării integrității profesionale a agenților publici, a prevenirii și combaterii corupției în cadrul entităților publice. Curtea reține că aceasta corespunde scopului legitim al asigurării ordinii publice.

72. Prin urmare, restrângerile în discuție urmăresc realizarea unor scopuri legitime prevăzute de articolul 54 alin. (2) din Constituție.

c) Cu privire la legătura rațională dintre măsură prevăzută de dispozițiile legale contestate și scopurile legitime urmărite de aceasta

73. La această etapă, Curtea trebuie să analizeze dacă măsura prevăzută de dispozițiile legale supuse controlului de constituționalitate are o legătură rațională cu cel puțin unul dintre scopurile legitime ale asigurării ordinii publice, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale și protejării drepturilor altor persoane.

74. Aici nu este necesar să se constate că neparticiparea agentului public testat la aprecierea rezultatului testării integrității sale profesionale reprezintă singura măsură aptă pentru realizarea scopurilor legitime amintite, ci dacă este o măsură aptă să realizeze unul din aceste scopuri. Pentru a fi îndeplinită cerința legăturii raționale, este suficientă chiar o realizare parțială a unuia dintre scopuri (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 5 din 25 februarie 2020, § 108).

75. Curtea reține că neparticiparea agentului public testat la aprecierea rezultatului testării integrității profesionale de către instanța de judecată și imposibilitatea de a contesta această încheiere judecătorească constituie un element care contribuie la asigurarea confidențialității identității testatorilor și a procedurii de testare și, prin urmare, la realizarea unuia dintre scopurile legitime mai vaste ale împiedicării divulgării informațiilor confidențiale, protejării drepturilor altor persoane și asigurării ordinii publice.

76. Curtea conchide că există o legătură rațională între măsura legală contestată și scopurile legitime permise de Constituție, menționate *supra*.

d) Cu privire la existența unor măsuri alternative mai puțin intruzive, care au o legătură rațională cu scopul legitim urmărit

77. Testul măsurilor mai puțin intruzive verifică dacă legislatorul putea adopta măsuri legislative care să realizeze la fel de eficient scopul/scopurile legitim/e urmărit/e și care să limiteze mai puțin dreptul fundamental protejat, în comparație cu măsurile contestate (a se vedea HCC nr. 16 din 9 iunie 2020, § 67).

78. Așadar, Curtea reține că legislatorul nu a luat în calcul posibilitatea implementării unor măsuri individuale mai puțin intruzive în drepturile agentului public testat la un proces echitabil și la apărare.

79. Curtea consideră că pentru a asigura confidențialitatea identității testatorilor, a metodelor și a mijloacelor de testare și, respectiv, pentru a asigura eficiența evaluării integrității instituționale, legislatorul putea să prevadă prerogativa instituției evaluatoare de a solicita judecătorului autorizarea testării integrității profesionale în cadrul evaluării integrității instituționale. După obținerea acestei autorizații, instituția urma să efectueze nemijlocit testarea agenților publici din cadrul instituției evaluate. Ulterior, instituția evaluatoare realiza celelalte două etape de evaluare. După parcurgerea tuturor etapelor de evaluare, instituția evaluatoare era obligată să întocmească un raport privind rezultatele evaluării integrității instituționale, care ar include, *inter alia*, și aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale a fiecărui agent public testat din entitatea publică evaluată. **Această apreciere putea fi efectuată nemijlocit de instituția evaluatoare și consta în evaluarea comportamentului fiecărui agent public testat ca fiind pozitiv, negativ sau neconcludent.**

80. De asemenea, legislatorul putea stabili că raportul întocmit de instituția evaluatoare urmează a fi expediat entității evaluate, cu anexarea înregistrărilor audio/video prelucrate, care, *inter alia*, nu conțin imaginea și vocea altor persoane decât ale agentului public testat, imaginile automobilelor, localurilor, ale altor fundaluri, sunetele împrejurărilor înregistrate.

81. Curtea reține că, în prezent, de la data recepționării raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale, în sarcina entității evaluate se

pune și obligația de a-i asigura agentului public testat accesul la testul integrității profesionale efectuat în privința sa, la materialele relevante acestuia, inclusiv la înregistrările audio/video prelucrate (articolul 19 alin. (9) din Lege). De asemenea, de la această dată curge termenul de prescripție pentru atragerea la răspundere disciplinară a agentului public testat negativ în procesul testării integrității profesionale (articolul 21 alin. (1) din Lege).

82. Curtea reține că, în cazul în care din raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale rezultă că există agenți publici testați negativ, instituția evaluată are prerogativa și obligația de a iniția în privința lor proceduri disciplinare și de a aplica sancțiuni corespunzătoare.

83. Curtea reține că agentul public testat are dreptul de a contesta în contencios administrativ: (i) testul de integritate profesională și (ii) sancțiunea disciplinară aplicată ca urmare a testului negativ (articolul 22 alin. (1) din Lege). Totuși, actualmente acest drept poate fi exercitat în cadrul procedurii disciplinare, când autoritatea/instituția testată l-a sancționat deja disciplinar pe agentul public testat negativ, nu în cadrul procedurii speciale de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională realizat în privința sa. Analiza coroborată a legislației îi permite Curții să observe că între rezultatul negativ al testului de integritate profesională și sancțiunea disciplinară este o legătură indisolubilă, sancțiunea disciplinară fiind o consecință firească a rezultatului negativ al testului. Contestarea sancțiunii devine irelevantă atât timp cât rezultatul testului a fost confirmat printr-o încheiere judecătorească. Respectiv, agentul public testat negativ va trebui să aibă acces la materialele testului negativ și, în caz de dezacord cu ele, să aibă posibilitatea de a demonstra contrariul și de a cere anularea rezultatului testului.

84. Din interpretarea sistemică a normelor legale, Curtea observă că instanța de contencios administrativ care, eventual, va examina testul contestat va trebui să contrapună, pe de o parte, probele aduse de agentul public testat negativ și, pe de altă parte, rezultatele testului negativ constatate printr-o încheiere judecătorească adoptată în baza articolelor 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2), (3) și (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale. Indiferent de valoarea juridică a probelor prezentate de agentul public testat negativ, instanța de contencios administrativ va fi ținută de puterea lucrului judecat constatată în încheierea judecătorească menționată *supra*, în pofida faptului că aceasta se bazează exclusiv pe materialele instituției evaluatoare, iar agentul public testat negativ nu a participat la ședința judiciară, nu și-a expus opinia în privința materialelor examinate și nici nu a putut să o conteste. Mai mult, instanța de contencios administrativ nu deține competența judiciară să pună la îndoială faptele constatate printr-o încheiere a altei instanțe de judecată sau să constate altfel.

85. Prin urmare, Curtea constată că încheierea judecătorească pronunțată în baza articolelor 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2), (3) și (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale **atribuie**

rezultatului testului de integritate profesională puterea lucrului judecat și afectează iremediabil drepturile funcționarului public testat de acces liber la justiție și la apărare. Astfel, procedura reglementată de articolele 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2), (3) și (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale reprezintă un impediment în realizarea unui control judiciar plenipotențiar de instanța de contencios administrativ sesizată în condițiile articolului 22 din Legea privind evaluarea integrității instituționale. Eventualul drept al funcționarului public testat de a contesta testul de integritate profesională efectuat în privința sa în baza articolului 22 din Lege rămâne a fi irealizabil și iluzoriu atât timp cât rezultatele testului sunt confirmate printr-o încheiere judecătorească. Prin urmare, funcționarul în cauză nu are posibilitatea de a se apăra împotriva arbitrariului, este lipsit de posibilitatea de a-și demonstra nevinovăția în procesul de testare și va putea contesta doar severitatea sancțiunii disciplinare și procedura aplicării acesteia.

86. De altfel, la aceeași concluzie a ajuns și Comisia de la Veneția care, în Opinia referitoare la unele prevederi din Legea privind testarea integrității profesionale, a stabilit că „din perspectiva Legii nr. 325, drepturile unui judecător bănuit par să devină eficiente doar la o etapă foarte tardivă, adică atunci când sancțiunea disciplinară a fost deja aplicată de către comisia disciplinară (a se vedea articolul 15 alin. (2) din Legea nr. 325)” (Opinia *amicus curiae* CDL-AD(2014)039, § 58). De asemenea, în Opinia asupra proiectului Legii Ucrainei privind verificarea integrității, Comisia de la Veneția a menționat că în cazul sancționării persoanei în urma unui rezultat negativ al testului de integritate posibilitatea contestării nu trebuie să se limiteze doar la „decizia de aplicare a unei sancțiuni” (a se vedea § 90 din Opinia citată).

87. Totodată, Comisia de la Veneția a menționat că este important să fie asigurat dreptul la un proces judiciar atunci când o persoană supusă verificării consideră că i-au fost lezate drepturile. Se recomandă efectuarea următoarelor modificări [...] persoana care a fost supusă unui test de integritate trebuie să aibă posibilitatea să conteste decizia, modul de desfășurare și rezultatul testului în fața unui tribunal (Opinia CDL-AD(2015)031 asupra proiectului Legii Ucrainei privind verificarea integrității, §§ 85, 90). În cadrul acestui proces, persoanei vizate trebuie să i se ofere drepturile la „înlesnirile necesare pregătirii apărării sale”, în conformitate cu articolul 6 § 3 lit. b) din Convenția Europeană, precum și dreptul să „audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării”, în conformitate cu articolul 6 § 3 lit. d) din Convenția Europeană (a se vedea Opinia *amicus curiae* (CDL-AD(2014)039) referitoare la Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale, §§ 59-60).

88. În aceste condiții, Curtea consideră că legislatorul putea să prevadă dreptul agentului public testat de a contesta rezultatul testării integrității profesionale stabilit de instituția evaluatoare în instanța de contencios

administrativ, după efectuarea evaluării integrității instituționale, acordându-i prerogative depline pentru a prezenta dovezi în apărarea sa.

89. Totodată, legislatorul putea stabili că, în eventualitatea în care agentul public testat va contesta rezultatul testării sale, entitatea publică nu va derula procedura de sancționare disciplinară a agentului public testat până la pronunțarea unei hotărâri definitive și irevocabile privind rezultatul testării integrității profesionale. De asemenea, pentru a fi respectat termenul de prescripție al răspunderii disciplinare, legislatorul putea stabili că în cazul contestării rezultatului testării integrității profesionale, cursul termenului de prescripție al răspunderii disciplinare trebuie suspendat, așa cum acesta este suspendat în cazul contestării sancțiunii disciplinare aplicate agentului public testat, potrivit articolului 22 alin. (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale.

90. Curtea consideră că această măsură alternativă poate asigura obiectivele urmărite de legislator – confidențialitatea identității testorilor, a metodelor și a mijloacelor de testare și, respectiv, asigurarea eficienței evaluării integrității instituționale –, fără a fi necesară limitarea dreptului agentului public testat de a participa în instanța de judecată la aprecierea rezultatului testării integrității profesionale și de a contesta decizia instanței judecătorești. De asemenea, Curtea consideră că măsura alternativă descrisă *supra* nu va prejudicia buna desfășurare a etapelor ulterioare de evaluare a instituției (*i.e.* etapa a treia și etapa a patra – a se vedea § 50 *supra*) și, în fine, nu se va diminua efortul statului în prevenirea și combaterea corupției în cadrul entităților publice.

91. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că trebuie să declare neconstituționale prevederile normative contestate în eventualitatea în care observă că există alte mijloace care pot realiza la fel de eficient scopurile legitime urmărite, cu un prejudiciu mai mic pentru dreptul fundamental în discuție (a se vedea HCC nr. 5 din 25 februarie 2020, §122; HCC nr. 16 din 9 iunie 2020, § 67).

92. Prin urmare, Curtea conchide că prevederile articolelor 343⁸ din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2), (3) și (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale contravin articolelor 20 și 26 coroborate cu articolul 54 din Constituție și trebuie declarate neconstituționale. Pentru a face posibilă implementarea propriei sale hotărâri, Curtea reține că trebuie declarat neconstituțional și textul „și de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională” din articolul 343⁶ din Codul de procedură civilă.

93. Totodată, până la modificarea legislației în domeniul evaluării integrității instituționale, instituția care evaluează integritatea instituțională, după efectuarea testului de integritate profesională, va aprecia rezultatul acestuia. După comunicarea rezultatului testării, agentul public testat va avea posibilitatea: 1) să conteste rezultatul testării integrității profesionale în instanța de judecată în ordinea contenciosului administrativ; 2) să participe în instanța de judecată la examinarea rezultatului testării integrității, cu

asigurarea confidențialității testorilor, a mijloacelor și metodelor de testare; 3) să aibă acces la materialele testării, cu asigurarea confidențialității testorilor, a mijloacelor și metodelor de testare; 4) să utilizeze căile de atac reglementate de Codul administrativ. Contestarea rezultatului testării integrității profesionale suspendă cursul termenului de prescripție de tragere la răspundere disciplinară.

94. În aceste condiții, Curtea va emite o Adresă pentru Parlament, în vederea modificării legislației în domeniul evaluării integrității instituționale în conformitate cu raționamentele prezentei hotărâri.

95. Cu privire la executarea hotărârii, Curtea subliniază că, potrivit articolului 140 alin. (1) din Constituție, legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale. Așadar, textul „din momentul adoptării hotărârii” din norma constituțională citată se referă la efectul *ex nunc* al hotărârilor Curții Constituționale, fapt care presupune că acestea produc efecte pentru viitor (HCC nr. 5 din 25 februarie 2020, § 141).

96. În același timp, pentru a da efect prezentei Hotărâri în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, având în vedere faptul că excepția de neconstituționalitate „exprimă o legătură organică, logică între problema de constituționalitate și fondul litigiului principal” (HCC nr. 15 din 6 mai 1997, § 3.3) și are sarcina „asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale garantate de Constituție în procesul soluționării litigiilor de către instanțele judecătorești de drept comun” (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 65), Curtea consideră rezonabil ca aceasta să producă efecte imediate pentru autorul sesizării. Curtea reiterează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la Curtea Constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil și constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului, în cazul în care sunt încălcate prin lege drepturile sale constituționale. Astfel, Curtea notează că accesul la justiție (inclusiv la justiția constituțională) trebuie înțeles ca un drept de acces concret și efectiv, în caz contrar drepturile oferite justițiabililor fiind iluzorii (a se vedea HCC nr. 5 din 25 februarie 2020, §§ 145-146; HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 96).

97. Prin urmare, având în vedere că articolul 343⁸ din Codul de procedură civilă este neconstituțional, Curtea Constituțională decide că în cazul excepției de neconstituționalitate ridicată de dl Sergiu Buruiană, reclamant în dosarul nr. 3a-1410/20, pendinte la Curtea de Apel Chișinău, pentru a beneficia de un remediu efectiv, autorul sesizării va avea dreptul de a contesta încheierea privind aprecierea rezultatului testării integrității profesionale conform Codului de procedură civilă, termenul de recurs va fi calculat de la data adoptării prezentei hotărâri.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR
PREVEDERI DIN ARTICOLUL 343⁸ DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate ridicată de dl Sergiu Buruiană, reclamant în dosarul nr. 3a-1410/20, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. *Se declară neconstituționale* articolul 343⁸, textul „și de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională” din articolul 343⁶ din Codul de procedură civilă și alineatele (2), (3) și (4) din articolul 17 al Legii nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale.

3. Până la modificarea legislației în domeniul evaluării integrității instituționale, instituția care evaluează integritatea instituțională va aprecia, după efectuarea testului de integritate profesională, rezultatul acestuia. După comunicarea rezultatului testării, agentul public testat va avea posibilitatea: 1) să conteste rezultatul testării integrității profesionale în instanța de judecată în ordinea contenciosului administrativ; 2) să participe în instanța de judecată la examinarea rezultatului testării integrității, cu asigurarea confidențialității testatorilor, a mijloacelor și metodelor de testare; 3) să aibă acces la materialele testării, cu asigurarea confidențialității testatorilor, a mijloacelor și metodelor de testare; 4) să utilizeze căile de atac reglementate de Codul administrativ. Contestarea rezultatului testării integrității profesionale suspendă cursul termenului de prescripție de tragere la răspundere disciplinară.

4. În cazul excepției de neconstituționalitate ridicată de dl Sergiu Buruiană, reclamant în dosarul nr. 3a-1410/20, pendinte la Curtea de Apel Chișinău, pentru a beneficia de un remediu efectiv, autorul sesizării va avea dreptul de a contesta încheierea privind aprecierea rezultatului testării integrității profesionale conform Codului de procedură civilă, termenul de recurs va fi calculat de la data adoptării prezentei hotărâri.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 7 decembrie 2021
HCC nr. 37
Dosarul nr. 41g/2021*